

Analysegruppa

Analysegruppe lagar analyser, samanlikningar og rapportar til universitetsleiinga om trendar, rammer og utviklingstrekk som er aktuelle for å gjennomføre UiBs strategi.

Analysegruppas medlemmar: Ingar Myking, Steinar Vestad, Bjørg Olav Bøyum, Svein Jarle Nymark, Gry Flatabø og Caroline Armitage.

Vil ha tydelegare prioriteringar frå universitet og høgskular

Universiteta og høgskulane må ta større ansvar for å tilpasse utdanningskapasiteten til behova i arbeidslivet. No må det prioriterast tydelegare, varslar forskings- og høgare utdanningsminister Sigrun Aasland (Ap).

Kunnskapsdepartementet (KD) [har sendt ut brev](#) til landets statlege universitet og høgskular om arbeidet med nye mål for neste fireårsperiode

Kvart fjerde år inngår KD avtalar med universiteta og høgskulane om mål for neste fireårsperiode, såkalla utviklingsavtalar. No får lærestadene frist til mars med å kome med forslag til korleis dei kan bidra på område der samfunnet og arbeidslivet har særlege kompetansebehov. Arbeidet starta før sommaren i år, og det blir lagt opp til tett dialog ut 2026 før nye avtalar for perioden 2027–2030 skal ta til å gjelde. Fleire

eldre, teknologiske endringar, ein krevjande tryggleikspolitisk situasjon, behov for grøn omstilling og endringar i næringsstrukturen er mellom utfordringane som universiteta og høgskulane må bidra til å løyse.

UiB med færre Marie Skłodowska-Curie Actions enn de andre breddeuniversitetene

UiB har hatt lavere deltagelse i Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) enn andre norske og nordiske institusjoner.

Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) er et sentralt virkemiddel i EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, og har som hovedformål å styrke forskeres karriereutvikling og kompetanse gjennom mobilitet, tverrfaglig samarbeid og opplæring, og gi mulighet til utvikling av radikalt nyskapende forskningsideer.

Deltakelse i programmene – utvikling nasjonalt og ved UiB

Siden 2014 har UiB signert kontrakter for 28 doktornettverk, 49 individuelle stipend og tre cofund-deltakelser (to koordinert av UiB). I Norge har UiO den klart største deltakelsen i postdoktor- og cofund-ordningene, mens NTNU har flest prosjekter innen phd-nettverk. Alle universitet har økt finansierte prosjekt over tid, men forskjellen mellom UiB og de øvrige universitetene har økt i det siste rammeprogrammet, siden UiO, NTNU og UiT har mobilisert sterkt til ordningene.

Tabell 1 MSCA, signerte kontrakter H2020-HEU. Benevnelser fra H2020 i parentes.

	UiO	NTNU	UiB	UiT
MSCA DN (ITN)	59	64	28	17
H2020	32	31	17	8
HORIZON EUROPE	27	33	11	9
MSCA PF (IF)	140	73	49	56
H2020	65	32	31	21
HORIZON EUROPE	75	41	18	35
MSCA-COFUND	12	6	3	
H2020	3	2	2	
HORIZON EUROPE	9	4	1	

MSCA består av fem «actions» (delprogrammer):

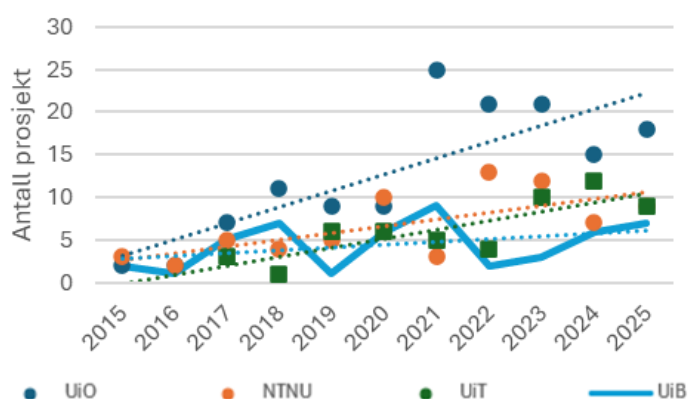
Doctoral Networks (DN): samarbeid mellom institusjoner for doktorgradsutdanning med internasjonal og tverrfaglig mobilitet.

Postdoctoral Fellowships (PF): individuelle forskere får utvikle karriere gjennom forskningsopphold i Europa eller globalt, med fokus på kompetanseheving og mobilitet.

COFUND: Medfinansierer regionale, nasjonale og internasjonale programmer for doktorgrads- og postdoktorstipender.

Staff Exchanges (SE): kunnskapsoverføring og samarbeid mellom academia og industri gjennom midlertidige utvekslinger av forskere

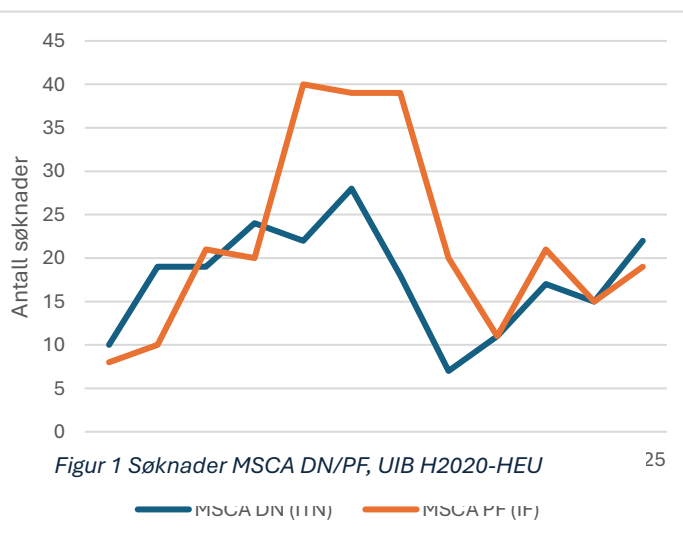
MSCA PF - innvilgede prosjekt

Vanskelig økonomi?

Enkelte fakultet har pekt på utfordringer knyttet til økonomi i prosjektene, som har påvirket motivasjon for deltakelse. På grunn av høyere kvalitet i søknadene har antall finansierte prosjekt vært stabilt over tid. UiBs søknad til ordningene var lav de første årene av H2020-programmet, men hadde en topp i 2017-2020, særlig for individuelle stipend (PF). Søknad til PF falt sterkt i 2021, kanskje særlig grunnet lav interesse for mobilitetsstipend under covid.

De senere årene har søknad til begge disse ordningene økt igjen, men gjennomsnittlig har årlig søknad til individuelle stipend blitt redusert med 30 prosent fra 25 i året under H2020 til 17 i Horisont Europa. Årlig søknad til Doctoral

Networks er redusert med 28 prosent siden forrige rammeprogram, fra et gjennomsnitt på 20 i året i H2020, til 14 i Horisont Europa.

Høy suksessrate

Suksessrate i søknadene har variert sterkt over tid, men har vært særlig høy for postdoktor-stipend de siste tre årene (47 prosent for PF-søknadene fra 2024). Som følge av dette ligger gjennomsnittlig antall årlig innvilgede PF-prosjekt i Horisont Europa 20 prosent over gjennomsnittet for hele H2020-perioden – fem stipend i året, mot 4,1 i H2020. I 2025 er det fremmet 19 søknader, som vil bli vurdert i 2026.

Tabell 2 Gjennomsnitt årlig søknad og innvilgede prosjekt for MSCA Postdoctor Fellowships og Doctoral Networks. Se [FU-sak 32](#), vedlegg 1 for datagrunnlag.

	Postdoctor fellowships				Doctoral networks			
	Søknader		Innvilget		Søknader		Innvilget	
	H2020	HEU	H2020	HEU	H2020	HEU	H2020	HEU
HF	61	25	12	5	9	1	1	
JUSS	2	2	0	0				
KMD	1	5	0	2	2		0	
MED	15	6	2	1	57	23	6	5
UM	6	0	1	0				
NT	73	41	10	10	61	41	10	5
PSYK	6	2	2	0	6	2	1	0
SV	13	5	2	2	5	5	0	0
Totalt	177	86	29	20	140	72	18	10
Gjennomsnitt	25,3	17,2	4,1	5,0	20,0	14,4	2,6	2,5

Også for PHD-nettverk gjør høyere suksessrate til at antallet finansierte prosjekt ikke blir redusert, men holdes stabilt på rundt tre i året. I årets søknadsrunde ble det fremmet 22 søknader, som trekker opp snittet for innværende rammeprogram.

Det er i hovedsak NT, MED og HF som har betydelig søknadsvolum til ordningene. MED søker i hovedsak til PHD-nettverk, mens HF i hovedsak søker individuelle stipend. NT er aktiv innen begge ordningene, med størst vekt på PF-stipend.

Fornøyde stipendiater

En spørreundersøkelse blant fullførte og igangværende individuelle stipend i 2023¹ viste at nærmere 90 prosent av respondentene valgte å komme til UiB på grunn av veileder, og 95 prosent uttrykte tilfredshet med forholdet til veileder under oppholdet. 2/3 kunne tenkt seg å bli værende ved UiB etter prosjektperioden. 75 prosent var fornøyd med UiB som gjesteinstitusjon, og kunne anbefale UiB til andre. Samtidig pekte undersøkelsen på utfordringer, særlig knyttet til oppstart, administrasjon og profesjonell opplæring og trening.

Av 28 stipendholdere som hadde fullført prosjekt ved utløpet av 2024, hadde seks fremdeles stilling ved UiB i november 2025. Minst en ytterligere har tilknytning som gjesteforsker. Ytterligere seks var fremdeles i Norge, herunder en kandidat som mottok ERC STG ved UiO høsten 2025. Alle de øvrige er ansatt på universiteter i Europa

¹ Oversiktsrapport for UiB, upublisert.

og USA. EUs evaluering viste at 47 prosent av kandidater som har stillinger i akademien, fremdeles er ved institusjonen de oppholdt seg ved i prosjektperioden. UiB rekrutterer dermed en mindre andel av kandidatene enn det som er vanlig ved andre institusjoner.

Prosjektøkonomi er vanskelig

Den viktigste grunnen til lav deltakelse er oppfatninger om økonomi i prosjektene, spesielt for individuelle postdoktor-stipend. Som vist ovenfor argumenteres det for at krav om egenbidrag er høyere enn i tilsvarende prosjekt i Forskningsrådet. Forskningsrådet har imidlertid ikke tilsvarende brede program for å rekruttere tidlig-karriere-forskere til Norge.

Økonomiavdelingen har gjort en gjennomgang av økonomi i prosjektene, sammenlignet med finansiering gjennom forskningsrådet. Prosjektene er veldig økonomisk attraktive for dem som blir tilsatt, noe som betyr mye for muligheter til å rekruttere sterke forskere og bidra til UiBs samfunnsoppdrag. Prosjektene gir 3,5 til 4,1 egeninnsats i aktivitet, noe som er minst like bra som vanlig i BOA. I tillegg dekker UiB sentralt en del av egeninnsatsen - 25 prosent - 30 prosent avhengig av valutakurs.

Statsbudsjettet: Flere nye forskningssatsinger – men uklart om reell budsjettvekst i 2026

Regjeringen legger opp til flere store nye forskningssatsinger i forslaget til FoU-budsjett for 2026. Samtidig er det vanskelig å fastslå om Forskningsrådet faktisk får mer handlingsrom neste år. Det [viser NIFUs ferske gjennomgang](#) av budsjettforslaget for forskning og høyere utdanning.

Regjeringen foreslår en rekke nye initiativ, flere med betydelig årlig økonomisk ramme. Blant satsingene som får oppstart i 2026 er:

- Næringsrettet forskning på kvanteteknologi: 750 mill. kroner over fem år.
- Forskning på forsvarsevne, trygghet og beredskap: 132 mill. kroner årlig i fem år, med mulighet for forlengelse.
- Polhavet 2050: 100 mill. kroner årlig i ti år.
- Infrastruktur for tungregning: 380 mill. kroner over to år.
- Rekruttering av internasjonale forskere: 300 mill. kroner over tre år.
- Bærekraftig transport og areal- og naturbruk: etablering av nye forskningssentre.
- Forskning på framvoksende teknologier (utenfor Forskningsrådet): 50 mill. kroner i 2026, økende til 100 mill. kroner årlig fra 2027.

De fleste av disse tiltakene finansieres helt eller delvis gjennom Forskningsrådets budsjett, særlig via posten for strategiske prioriteringer (285.71).

Vanskelig å sammenlikne tall – bruttobudsjettering skaper støy

På papiret øker Forskningsrådets bevilgninger i 2026 med nær 1 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2025. Men denne økningen kan ikke tolkes som reell vekst. Årsaken er først og fremst overgangen til bruttobudsjettering, som ble innført i 2025. Det nye systemet skal sørge for at bevilgningene samsvarer bedre med forventede utbetalinger i budsjettåret. Dette innebærer at midler som ikke brukes, skal tilbakeføres til statskassen – for deretter å gjeninnføres som fullmakter i senere års budsjetter.

Denne mekanismen gjør det krevende å sammenlikne budsjettall mellom år. NIFU peker på at det derfor er «så godt som umulig» å slå fast om Forskningsrådet faktisk får mer disponible midler i 2026.

4,6 milliarder tilbake i omløp – gir midlertidig handlingsrom

En nøkkelforklaring på at regjeringen likevel kan starte flere nye satsinger i 2026, ligger i tilbakeføringen av 4,6 mrd. kroner fra rådets ubrukke avsetninger i 2024. Disse midlene blir nå lagt inn som tilsagnsfullmakter i budsjettet for 2026 og kommende år. Dette gir et midlertidig økt handlingsrom – særlig på posten for strategiske prioriteringer. Av en samlet tilsagnsramme på 4,9 mrd. kroner i 2026 utgjør hele 1,05 mrd. kroner styrking finansiert av de tilbakeførte midlene.

Samtidig går nesten hele bevilgningen på posten – 3,2 av 3,4 mrd. kroner – til å dekke forpliktelser fra tidligere år. Bare 240 mill. kroner gjelder nye tiltak som faktisk gir utbetaling i 2026.

Kan bli trangere år framover

Bruttobudsjettering gjør at startbevilgninger til nye satsinger ofte er lave, fordi utbetalinger først kommer senere. Når satsingene trappes opp til full årsramme, øker forpliktelsene markant. Ifølge NIFU kan dette bety at handlingsrommet for nye tiltak allerede fra 2027 blir betydelig mindre. Hvor stramt det blir, vil først avklares i kommende statsbudsjett.

Dansk rapport viser hvordan humanistisk forskning skaper et mangfold av verdi

Verdien av humanistisk forskning er ofte sosial, kulturell eller langsiktig, og kan derfor være vanskeleg å vurdere og dokumentere umiddelbart. Den danske [rapporten](#) understrekar behovet for å synleggjere verdiskapinga breitt og på nye måtar.

Sjølv om humanistisk forskning tek for seg sjølve kjernen i kven vi er som menneske og samfunn, kan det vere krevjande å formidle verdien, hevdast det i rapporten som er laga av [Dansk Center for Forskningsanalyse ved Aarhus Universitet](#).

I 2023 utgjorde humanistisk forskning seks prosent av dei samla offentlege forskingsmidlane i Danmark, ifølgje Danmarks Statistikk – tilsvarande ei finansiering på 1,9 milliardar kroner. Men kva veit vi eigentleg om korleis forskinga skaper verdi, spør forfattarane av rapporten som gått gjennom vitenskapleg litteratur og gjennomført intervju med forskarar i feltet.

Forslag til tiltak

Rapporten peker særlig på fundere, forskningsledelse og policy-aktører som nøkkelaktører, og foreslår blant annet:

1. Bredere forståelse av verdi enn økonomisk effekt
Erstatt snevre “impact”-begreper med mer inkluderende begreper som *verdi* og *samfunnsbidrag*, som bedre fanger opp kulturell, sosial, kritisk og langsiktig verdi
2. Mer fleksible og fagtilpassede evalueringssystemer
Utvikle vurderingsformer som tar hensyn til humanioras egenart (monografier, nasjonale språk, kunstneriske uttrykk, lang tidshorisont), og redusere ensidig bruk av bibliometriske indikatorer
3. Involver humanistiske forskere i utforming av vurderingskriterier
Evalueringssystemer bør *samutvikles* med forskerne selv for å sikre faglig legitimitet og treffsikkerhet
4. Støtte til formidling, dialog og samfunnsengasjement
Legg til rette for og belønn formidling, offentlig debatt, samarbeid med kulturinstitusjoner, skoler, media og sivilsamfunn – og bygg kompetanse i å kommunisere verdien av forskning
5. Kapasitetsbygging i å artikulere verdi
Investér i kurs, workshops og støtteordninger som hjelper forskere å beskrive samfunnsmessig, kulturell og etisk verdi på en tilgjengelig og overbevisende måte, også i søknader
6. Langsiktig og kvalitativ dokumentasjon av bidrag
Støtt longitudinelle og kvalitative studier som kan vise hvordan humanistisk forskning virker over tid (f.eks. “enlightenment”-effekter), ikke bare kortsiktige målbare resultater
7. Større rom for risikotaking og nysgjerrighetsdrevet forskning
Anerkjenn at banebrytende humanistisk forskning ofte har uforutsigbare og indirekte virkninger, og bør finansieres deretter

Forskarar ønskjer ei breiare forståing av verda

Trass i den mangfaldige verdiskapinga kjem ikkje humanistisk forskning tydeleg fram – verken i forskingsverda, blant fond og organisasjonar eller i samfunnsdebatten. Dei 29 forskarane og andre interessentane som er intervjuja i samband med rapporten, representerer både forskarar innan feltet og leiinga ved eit universitet, økonomiske bidragsytarar og interesseorganisasjonar.

Nokre av dei peikar på at ein del av problemet ligg i at det er for stort fokus på *impact*. Det engelske omgrepet for dei konkrete effektane av forskning fører økonomiske assosiasjonar med seg, meiner nokre forskarar. Andre tek omgrepet i bruk, men ønskjer at det blir vidareutvikla.

Mål som ikkje passar

«Dei vurderer at dei må leve opp til nokre mål, både innan vitenskapleg og samfunnsmessig *impact*, som eigentleg ikkje passar for dei. Dette er mål som passar betre for andre forskingsfelt, til dømes naturvitenskap eller medisinsk forskning. Det er aksept for premissen, men også eit ønskje om at både verdiskaping og *impact* blir forstått breiare. Dei bør spegle korleis humanistisk forskning skaper verda», fortel Carter Bloch, professor ved Dansk Senter for Forskaringsanalyse, som har leia arbeidet.

Lite konkret om likestillings- og mangfoldstiltak i akademien

Siden 2022 har det vært et krav for å motta forskningsfinansiering fra Horisont Europa og Forskningsrådet at den ansvarlige institusjonen har likestillings- og mangfoldsplaner (LIM-planer).

På oppdrag fra Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning (Kif-komiteen) [har NIFU kartlagt norske forskningsinstitusjoners arbeid med iverksetting, oppfølging og evaluering av tiltakene i handlingsplanene](#). I norsk akademien har antallet forskningsinstitusjoner med slike planer økt betydelig siden 2018. Med de nye kravene og EUs intensjon om å utvikle et rammeverk for monitorering og evaluering av dette arbeidet, er det behov for mer kunnskap om hvordan LIM-handlingsplaner iverksettes og følges opp.

Snevrere satsinger blant de små

I dokumentgjennomgangen finner NIFU at de mindre institusjonene oftere har et snevrere satsingsområde for LIM-arbeidet enn de større institusjonene. Flere av de små institusjonene fokuserer kun på kjønnsbalanse, mens de større institusjonene gjerne favner bredere i sitt LIM-arbeid.

Likegyldighet

Det er videre visse spenninger knyttet til hvorvidt LIM-tiltakene i handlingsplanene tar utgangspunkt i dokumenterbar praksis. På den ene siden fremheves det som positivt å ta utgangspunkt i dokumenterbar praksis, da arbeidet dermed også lettere lar seg måle, følge opp og vurdere. På den andre siden antydes det visse utfordringer ved at ikke alt kan telles, måles og dokumenteres. Følgelig kan det også være vanskelig å vurdere og måle effekten av visse tiltak. Få informanter uttaler at de opplever at kolleger eksplisitt uttrykker negative holdninger til LIM-feltet. Noen uttrykker derimot at de har opplevd likegyldighet, manglende prioritering, eller sporadisk lederinvolvering.

Økt andel innvandrere i akademia

I 2024 var det rundt 400 færre forskere i norsk akademia enn i 2023, [melder SSB](#).

Universitets- og høyskolesektoren opplever kutt i finansieringen som nå viser seg i personaltallene. I 2024 fant det sted en historisk nedgang i forskerpersonalet i norsk akademia. Se [SSBs tidligere omtale av nedgangen](#). Fra statistikken om mangfold i forskning fremgår det at denne nedgangen finner sted blant forskere uten innvandrerbakgrunn. Antall innvandrere i forskerpersonalet var uendret rundt 13 900 personer både i 2023 til 2024. Antall forskere blant etterkommere etter innvandrere utgjør i 2024 om lag 300 personer, etter en liten vekst på 20 personer fra året før.

36 prosent innvandrerbakgrunn

For akademia samlet hadde 36 prosent av forskerpersonalet innvandrerbakgrunn i 2024. Universitetene og høyskolene hadde den høyeste andelen forskere/faglig personale med innvandrerbakgrunn, 39 prosent, fulgt av instituttsektoren med 35 prosent og helseforetakene med 24 prosent.

Andelen med innvandrerbakgrunn blant forskerpersonalet har økt fra 19 prosent i 2007 til 36 prosent i 2024, se utviklingen i figur 1. Dette inkluderer norskfødte forskere med innvandrerforeldre som i samme periode økte fra 0,4 til 0,8 prosent av forskerpopulasjonen. Veksten i norskfødte forskere med innvandrerforeldre skjer hovedsakelig ved helseforetakene.

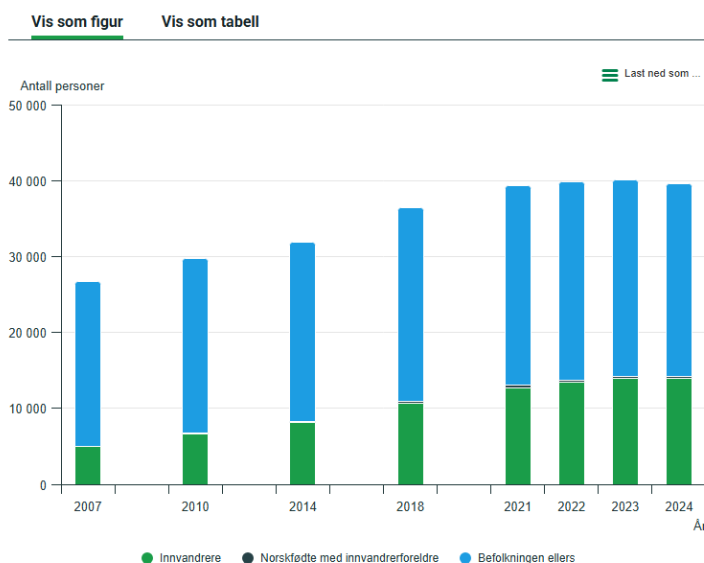
Flest forskere med innvandrerbakgrunn fra Tyskland

Forskerpersonalet i norsk akademia har bakgrunn fra om lag 160 land i alle verdensdeler. Forskere fra Tyskland utgjorde den største gruppen med 4 prosent av forskerpopulasjonen i Norge i 2024. Deretter følger Sverige med litt over 2 prosent. Landene med størst prosentvis vekst i antall forskere i perioden 2021 til 2024 var Tyrkia, India, Italia, Canada og Brasil.

Naturvitenskap og teknologi

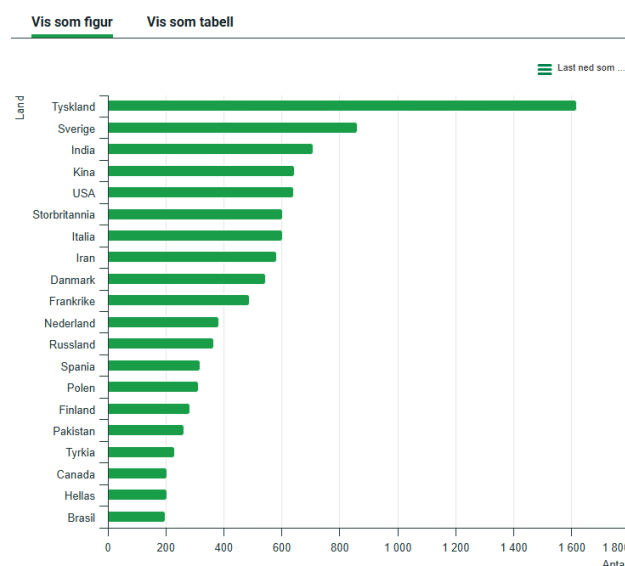
Andelen med innvandrerbakgrunn er spesielt høy for rekrutteringsstillingene og varierer mellom fagområdene. Flertallet av innvandrerne blant forskerpersonalet er tilsatt ved fagmiljøer innenfor naturvitenskap

Figur 1. Forskere/faglig personale etter innvandringskategori. 2007-2024

Kilde: Forskerpersonale, Statistisk sentralbyrå (tabell 13920)

Figur 2. Forskere/faglig personale i akademia med ikke-norsk landbakgrunn¹ etter 20 største land. 2024

¹ Landbakgrunn for innvandrere er eget fødeland. Landbakgrunn for norskfødte med innvandrerforeldre er hovedsakelig mors fødeland.

Kilde: Forskerpersonale, Statistisk sentralbyrå (tabell 14030)

og teknologi (basert på arbeidsstedets fagklassifisering), men det er tydelige kjønnsforskjeller. Godt over halvparten av mennene med innvandrerbakgrunn er tilknyttet naturvitenskapelige eller teknologiske miljøer. Kvinner med innvandrerbakgrunn fordeler seg jevnere på fagområdene.

Kina passerer USA i forskingskraft

Kinas framvekst som ein dominerande aktør i global vitskap er enno ikkje fullt ut erkjenna i den offentlege debatten i Europa og Nord-Amerika. Likevel formar denne utviklinga forskingsverda og har vidtrekkjande konsekvensar for framtidig forskningssamarbeid og -politikk, går det fram av ein analyse i ein rapport frå [Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning \(STINT\)](#).

Rapporten [Internationalisation Outlook No 4, 2025](#), som er breitt omtalt World University News presenterer eit detaljert bilete av verdas leiande forskingsuniversitet. Biletet skil seg frå dei vanlege rankingane ved at rapporten ikkje vurderer eit breitt spekter av indikatorar, men fokuserer reint på forskingskraft. Ved å bruke data frå CWTS Leiden Ranking ved Universitetet i Leiden har han rangert universitet på seks tabellar basert på talet på høgt siterte publikasjonar.

Store framsteg i vitskapleg posisjon

Resultata illustrerer dei store framstega i Kinas vitskaplege posisjon etter tusenårsskiftet, særleg innan matematikk, datateknologi og ingeniørfag. Rapporten nyttar indikatorar som isolerer forskingspåverknad aleine.

«Hovudstraumsrankingane overskyggjer gjerne dette; når vi ser berre på påverknad, avdekkjer resultata eit langt meir konsekvensrikt globalt landskap.»

Dokumenterer endringane.

Rapporten viser ein oversikt over leiande universitet globalt basert på dei 10 prosent mest siterte publikasjonane i alle fag. I perioden 2009–2012 var ingen kinesiske universitet blant dei 20 fremste. Ti år seinare var 12 kinesiske universitet inne på topp 20 – og fire av dei fem øvste var kinesiske: Zhejiang, Shanghai Jiaotong, Tsinghua og Huazhong University of Science and Technology

Biomedisin og helsefag viser mindre dramatiske endringar, men her er likevel sju kinesiske universitet på topp 20 i 2019–2022 mot ingen i 2009–2012. Tabellane for matematikk, informatikk, fysikk og ingeniørfag viser derimot ein eksplosiv vekst:

- frå 5 til 19 kinesiske universitet blant dei 20 fremste i matematikk og datavitskap
- frå 2 til 19 i fysikk og ingeniørfag. I perioden 2019–2022 var Nanyang Technological University i Singapore den einaste ikkje-kinesiske aktøren blant topp 20 i matematikk og datavitskap.

Annleis i samfunnsvitskap og humaniora

Kinesiske universitet er framleis fråverande i dei øvste globale rankingane innan samfunnsvitskap og humaniora, både i 2009–2012 og i 2019–2022. Avgrensa finansiering og politiske og ideologiske rammer blir peikte på som årsaker. Desse lista er dominert av universitet i USA og Storbritannia.

Jobber betydelig mer enn en normal arbeidsuke

Vitenskapelig ansatte jobber betydelig mer enn en normal arbeidsuke på 37,5 timer. Faglige ledere og professorer jobber mest, ca. 46-47 timer/uke.

[Tidsbruksundersøkelsen](#) er offisiell statistikk fra SSB om tidsbruk i akademia og inngår i internasjonale statistikkforpliktelser. Resultatene fra undersøkelsen brukes også til å gi en oversikt over arbeidsforholdene ved høyere utdanningsinstitusjoner. Undersøkelsen fikk en svarprosent på 43 prosent og det er høyere enn for tidligere undersøkelser.

Generelle funn for sektoren

Undervisning og forskning (FoU) er de største arbeidsoppgavene. Stillingstypiske mønstre:

- Stipendiater bruker mest tid på FoU (68%).
- Forskere bruker mest tid på søknadsarbeid (11%).
- Universitets- og høyskolelektorer bruker mest tid på undervisning (58%).

Endring over tid

Den gjennomsnittlige arbeidstiden har gått ned siden 2021, noe som delvis forklares med koronapandemien det året og tydeligere instruksjoner i 2025 om kun å rapportere arbeid i hovedstilling. Nye funn:

- Ansvar for barn reduserer arbeidstiden, spesielt for kvinner.
- Ikke-norske forskere jobber noe mer enn norske.
- Forskere har i svært stor grad foreldre med høyere utdanning.

Universitetet i Bergen (UiB) – hovedfunn

UiB skiller seg ut på flere områder sammenlignet med andre universiteter. Ansatte ved UiB bruker en høy andel av tiden sin på søknadsarbeid (8%). Dette er blant de høyeste andelenene ved norske universiteter, på linje med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU).

UiB har en høy andel tid brukt til faglig veiledning (15%). Dette plasserer UiB blant de eldste universitetene (sammen med UiO, NMBU og NTNU) som bruker mest tid på denne oppgaven, noe som samsvarer med at de har flest ph.d.-kandidater. Andelen tid brukt på undervisning ved UiB er relativt lav (31%). Kun Universitetet i Oslo

(UiO) har en lavere andel (29%). Dette tyder på en større vekt på forsknings- og veiledningsrelaterte oppgaver. Andelen tid til FoU (26%) og øvrig administrasjon (14%) ligger omtrent på gjennomsnittet for universitetene.

Sammenligning av tidsfordeling ved utvalgte universiteter (2025)

Alle tall er i prosent								
Institusjon	FoU	Søknadsarbeid	Faglig veiledning	Undervisning	Øvrig admin.	Formidling	Andre oppgaver	
UiO	27	7	14	29	15	3	5	
UiB	26	8	15	31	14	2	4	
NTNU	24	7	15	33	14	2	5	
NMBU	25	8	16	32	13	2	4	
UiT	26	7	14	34	13	4	2	
UiS	27	5	13	34	13	3	5	
UiA	24	5	13	40	12	3	3	

Merk: På grunn av avrunding kan summen av tallene for hver institusjon ikke alltid bli nøyaktig 100%.

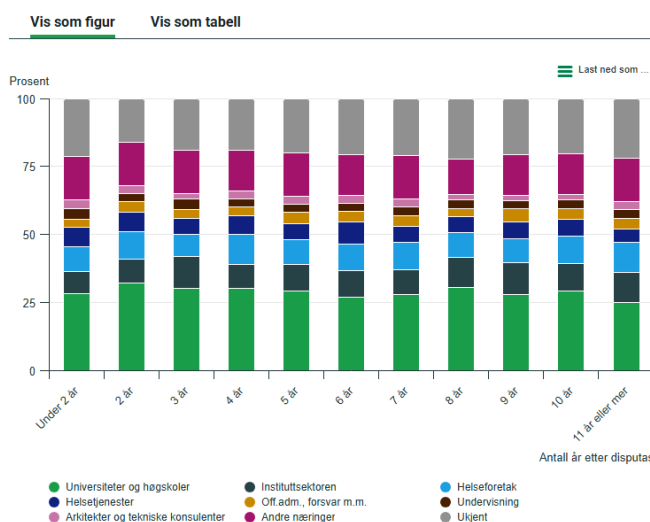
Halvparten av ph.d.-kandidatene jobber i norsk akademia

I underkant av 30 prosent av de ferdige ph.d.-kandidatene gjør karriere ved norske universiteter og høyskoler, viser ferske tall fra [SSBs forskerrekutteringsmonitor](#).

Av de nær 22 000 ph.d.-kandidatene som er tatt opp på doktorgradsutdanningen i Norge etter 2005, og som har disputert per 2024, var 48 prosent sysselsatt i norsk akademia i 2024, det vil si ved et universitet eller en høyskole, i instituttsektoren eller ved et helseforetak. Samtidig var 32 prosent sysselsatt i næringslivet eller offentlig sektor, mens om lag 20 prosent ikke var sysselsatt i Norge.

Under to år etter disputas er 28 prosent ansatt ved et universitet eller en høyskole og samlet er 46 prosent i akademia, mens 21 prosent ikke er sysselsatt i Norge. To til tre år etter disputas har andelen som jobber i akademia økt til litt over halvparten, mens andelen som ikke er sysselsatt i

Figur 1. Arbeidssted i 2024 for ferdige ph.d.-kandidater tatt opp mellom 2005 og 2024 etter antall år etter disputas

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Norge har sunket til 16 prosent. Andelen som er sysselsatt i næringslivet ligger på litt over 30 prosent for alle årene. Her kan du lese mer om [avlagte doktorgrader i Norge](#).

Flere kvinner enn menn blir i akademia

Vi ser en klar forskjell mellom kvinnelige og mannlige ph.d.-kandidaters yrkesvalg. En høyere andel av kvinnene enn mennene blir værende ved universitetene og høgskolene, henholdsvis 32 og 24 prosent, og ser vi akademia samlet, er 53 prosent av kvinnene og 43 prosent av mennene sysselsatt her. Samtidig er 34 prosent av de mannlige ph.d.-kandidatene sysselsatt i næringslivet eller offentlig sektor, mot 29 prosent av de kvinnelige. Forskjellen er størst for de som ikke er sysselsatt i Norge; dette gjelder 24 prosent av mennene og 17 prosent av kvinnene.

Kjønn og yrkesvalg henger sammen

Forskjellene i yrkesvalg har i stor grad sammenheng med hvilke fagområder kvinner og menn avlegger doktorgrad innenfor. Det er flere kvinner innenfor samfunnsvitenskap, som er fagområdet som har vokst mest de siste 20 årene, og humaniora og kunstfag, hvor det har vært en del aldersavgang. Det er også mange kvinner som avlegger doktorgrad i medisin og helsefag, og som dermed jobber ved helseforetak og i helsetjenestene. Mennene er i flertall innenfor matematikk, naturvitenskap og teknologi (MNT-fag), hvor det er et større arbeidsmarked i næringslivet. Samtidig er det innenfor MNT-fagene at det er flest ikke-norske statsborgere, og hvor mange reiser hjem eller videre etter disputas. Noen av de ikke-norske ph.d.-kandidatene har tatt graden ved norske høyere utdanningsinstitusjoner, men har aldri vært ansatt eller bosatt i Norge. Disse har vi ingen informasjon om i SSBs registre.

Ny karakterskala og endringer i relevansvurderinga

I løpet av 2026 legg Forskingsrådet seg tettare på EUs kriterium og karakterskala og gjer endringar i relevansvurderinga.

Forskingsrådet [fjerner no dagens relevanskriterium](#) som eigen karakter. Dette betyr at fagekspertane framover skal vurdere både kvaliteten og relevansen til søknadene, medan Forskingsrådets saksbehandlarar skal sjekke søknaden mot krav og føringar i utlysinga. For søkjarar betyr dette at dei ikkje lenger skal levere eit eige vedlegg der dei beskriv relevansen til søknaden for utlysinga, slik det har vore i mange utlysingar fram til no.

Innfører seksdelt karakterskala

Forskingsrådet standardiserer no også kriteria søknadene blir vurderte på og innfører kriteria Excellence/Kvalitet, Impact/Effekter og Implementation/Gjennomføring gjennomgåande i alle utlysingar. Også karakterskalaen blir lagt tettare opp mot EUs forskings- og innovasjonssystem ved å innføre –5-skalaen som blir brukt i pilar 2 i Horisont Europa.

Effektiv arealbruk viktig for universiteta og høgskulane

Universitet og høgskular har jamt over planar som kan gje meir effektiv arealutnytting og betre lokale for studentar og tilsette, viser [ei kartlegging som Vista Analyse](#) har gjennomført blant universitet og høgskular.

Totalt er det rapportert om 112 tiltak for arealeffektivisering ved lærestadene. Tiltaka spenner frå mindre organisatoriske endringar til større bygningsmessige inngrep. Fleire av tiltaka kan gi innsparingar i form av reduserte leige- og driftskostnader. Dei kan òg gi studentar og forskarar lokale med betre funksjonalitet, oppgradert forskingsinfrastruktur, moderne undervisningsareal og meir sambruk mellom fagmiljø og eksterne aktørar.

Effektivisering vil krevje investeringar

Det er ikkje gitt at alle planlagde tiltak blir gjennomførte. Rapporten har kartlagt kva som er dei viktigaste barrierane mot arealeffektivisering. Økonomiske og organisatoriske forhold blir trekte fram som dei største barrierane. Mange tiltak kan gjennomførast innanfor budsjetttrammene til universiteta og høgskulane, medan dei større tiltaka vil krevje store investeringar.

Savner mer tid og ressurser til undervisning

Store variasjoner i hvordan institusjoner organiserer og integrerer kvalitetsarbeid, skriver [NIFU i ny rapport om kvalitetsarbeid i høyere utdanning](#).

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har NIFU undersøkt sammenhenger i det kvalitetsarbeidet som gjøres i norsk høyere utdanning. Ved seks universiteter og høyskoler har de studert samspillet mellom faglig-pedagogisk utviklingsarbeid og systematisk kvalitetsarbeid på studieprogramnivå, og koblinger til kvalitetsarbeid på institusjonsnivå.

Endringer i finansieringsmodellen

Det har nylig vært endringer i finansieringsmodellen, og nasjonale tilskuddsordninger forvaltet av HK-dir fases ut. Disse tilskuddsmidlene skal overføres til institusjonene. Samtidig er NOKUTs tilsynsmodell for systematisk kvalitetsarbeid endret. Dette skaper et kunnskapsbehov knyttet til om, og eventuelt hvordan, de endrede rammevilkårene påvirker kvalitetsarbeidet i norsk høyere utdanning.

Ulik praksis og integrering av kvalitetsarbeid

Rapporten peker på at kvalitetsarbeid består både av systematisk arbeid etter lovkrav og faglig-pedagogisk utviklingsarbeid. Noen miljøer ser dette som integrert, mens andre ser utviklingsarbeid som mer «ad hoc». Faktorer som påvirker arbeidet er: institusjonens størrelse, nasjonale krav, grad av koordinering og ressurstilgang.

Kvalitet nær undervisningen er mest virkningsfullt

NIFU viser at kvalitetsarbeid skjer i mange former – fra justering av enkeltemner til utvikling av hele studieprogram. Arbeidet oppleves mest meningsfullt når det skjer nært undervisningen og i samarbeid mellom kollegaer. Undervisere er mest opptatt av dimensjoner som arbeidslivsrelevans, programkvalitet og helhet, profesjonsforberedelse og utvikling av faglig og generell kompetanse

Utfordringer på programnivå inkluderer mangel på tid og ressurser, men også svake koblinger mellom systematisk og pedagogisk kvalitetsarbeid- Særlig krevende forhold oppleves ved fleksible/desentraliserte utdanninger. Studieprogramledere opplever ofte stort ansvar uten tilsvarende myndighet.

Overordnede spenninger og konklusjoner

Studien peker på to sentrale spenninger i det norske kvalitetsarbeidet: Nasjonal styring vs. institusjonell autonomi Og kvalitetskontroll vs. Kvalitetsutvikling. Endrede rammevilkår aktualiserer spørsmålet om dagens nasjonale virkemidler er tilstrekkelige og hensiktsmessige, og om noe mangler for å fremme utdanningskvalitet. Studien antyder at både koordinering og mangfold i tilnærminger kan være verdifulle.

OECD ser på kvantesatsingar

Verdas styresmakter satsar tungt på kvanteteknologi fordi ho kan gi store økonomiske og samfunnsmessige gevinstar, frå betre medisinsk diagnostikk til meir effektive energisystem. Teknologien omfattar kvantesensorar, kvantedatamaskiner og kvantekommunikasjon, men mykje er framleis umogleg å kommersialisere og krev langsiktig satsing, kjem det fram av ein [ny OECD-rapport](#).

Sidan 2013 har regjeringar globalt løyvd om lag 55,7 milliardar USD til kvanteforskning og -teknologi, og mange land – inkludert EU – har etablert nasjonale strategiar. Desse strategiane skal koordinere satsinga, handtere risiko, involvere relevante aktørar og fremje internasjonalt samarbeid og standardisering.

Ulike måtar

Land organiserer styringa av kvantestrategiar på ulike måtar: nokre integrerer dei i breiare forskingspolitikk, andre har eigne råd eller lovverk. Fleire set målbare indikatorar, frå teknologiske delmål til marknadsambisjonar.

For å gjennomføre strategiane brukar styresmakter fem hovudtypar verkemiddel:

1. institusjonell finansiering av offentleg forskning
2. prosjektmidlar til forskingsmiljø
3. FoU-støtte til bedrifter
4. offentlege innkjøp
5. eigenkapitalinvesteringar i oppstartsbedrifter

Nasjonale økosystem

Måla er å styrkje forskingsinfrastruktur, utvikle talent, redusere risiko for private investorar og støtte kommersialisering. Mykje av finansieringa går til nasjonale aktørar, men også internasjonale selskap kan få støtte

dersom dei samarbeider lokalt. Politikken legg vekt på tverrfagleg samarbeid og internasjonale partnerskap, sjølv om internasjonal forskningssamarbeid ser ut til å falle noko. Overordna skal tiltaka bidra til å byggje sterke nasjonale økosystem for kvanteteknologi, frå grunnforskning til anvende innovasjon.

Justerte regler for karantene i FRIPRO

Med de nye reglene vil flere kunne søke om igjen etter ett år. Endringene gjelder alle søknader sendt inn fra og med 1.1.2025.

Justerte regler for karantene i FRIPRO

FRIPRO er en av Forskningsrådets viktigste ordninger for å fremme banebrytende forskning, der bare de aller beste prosjektene oppnår finansiering. I 2023 ble det innført flere søknadsbegrensende tiltak i FRIPRO, etter en periode med mange søknader og utfordringer med lave suksessrater.

Karantene var et av flere tiltak Forskningsrådet innførte for å bidra til en lavere samlet ressursbruk knyttet til skriving og behandling av søknader. Tiltakene ble utformet i tett dialog med forskningsinstitusjonene.

Slik blir de nye karantenegrensene

FRIPRO har løpende søknadsmottak og -behandling. Alle som sender inn en søknad, får en karenstid på ett år regnet fra innsendingsdatoen, før de kan sende inn en ny søknad. I tillegg blir søkere som ikke oppnår et visst karakternivå, ilagt en karantenetid. Karantene kan være ett eller to år.

- For *Forskerprosjekt for erfarne forskere (FRIPRO)* og *toppforskere* justeres området hvor prosjektlederen får ett års karantene ned fra gjennomsnittskarakter 5,5-3,25 til 5,0-3,25.
- For *Forskerprosjekt for tidlig karriere (FRIPRO)* justeres området ned fra 4,5-1 til 4,0-1.

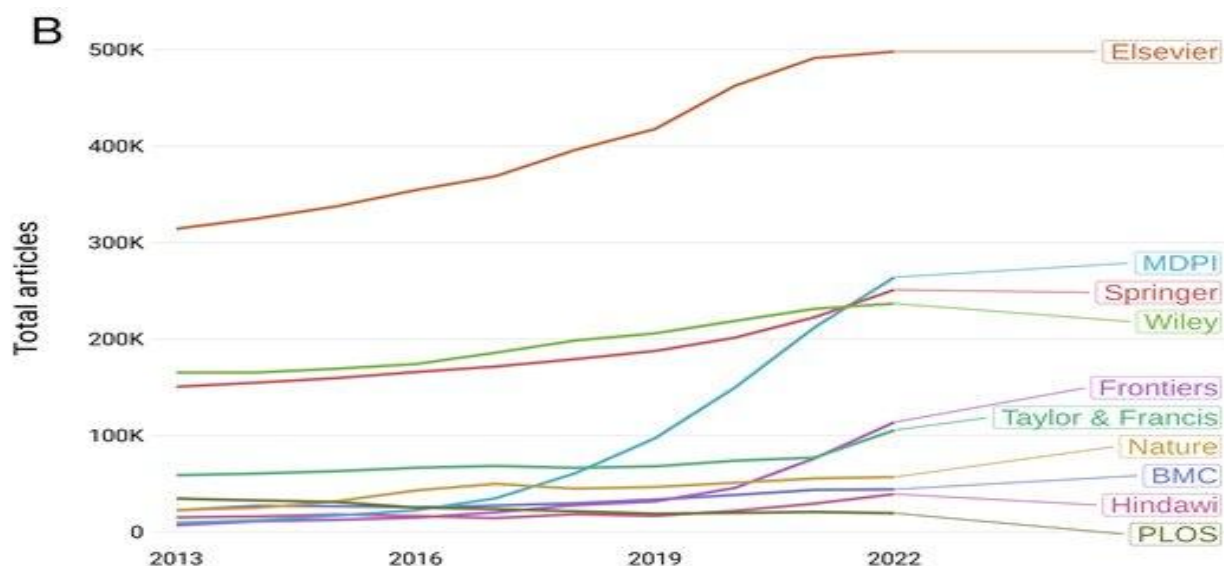
Forskningsrådets nye porteføljestyre for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap

Forskningsrådets styre har oppnevnt det nye porteføljestyret for forsvarsevne, sikkerhet og beredskap.

Porteføljestyret skal ledes av Cecilie Daae, og styret skal gi råd og finansiere forskning som både styrker Forsvarets egne kapasiteter og den sivile støtten innenfor totalforsvaret. Samlet sett har det nye porteføljestyret kompetanse og erfaring innen forsvarssektoren, totalberedskap, sivilt-militært samarbeid, forsknings- og innovasjonssystemet, nasjonal og internasjonal utvikling og formidling og bruk av forskningsbasert kunnskap. Styremedlemmene er utnevnt på bakgrunn av personlige kvalifikasjoner, og skal ikke representere institusjoner eller organisasjoner. Medlemmene blir utnevnt for to år.

Forskningspubliseringssystemet: Produksjon, problematiske praksiser og profitt

Mer og mer publiseres. Ifølge en artikkel fra [Hansen et al. \(2024\)](#), var antall artikler 47 prosent høyere i 2022 enn 2016. Mye av økningen har skjedd hos noen få forlag, som dominerer det internasjonale publiseringsmarkedet.

Antall artikler fra utvalgte store forlag, tatt fra [Hansen et al. \(2024\)](#)

Siden figuren over ble publisert, er det mulig at ting har begynt å snu for forlagene MDPI og Frontiers – tall fra Dimensions viser en reduksjon i volum for disse forlagene i 2023 og 2024 ([Clarke & Esposito 2024](#)). Man ser en økning hos Elsevier og Springer Nature.

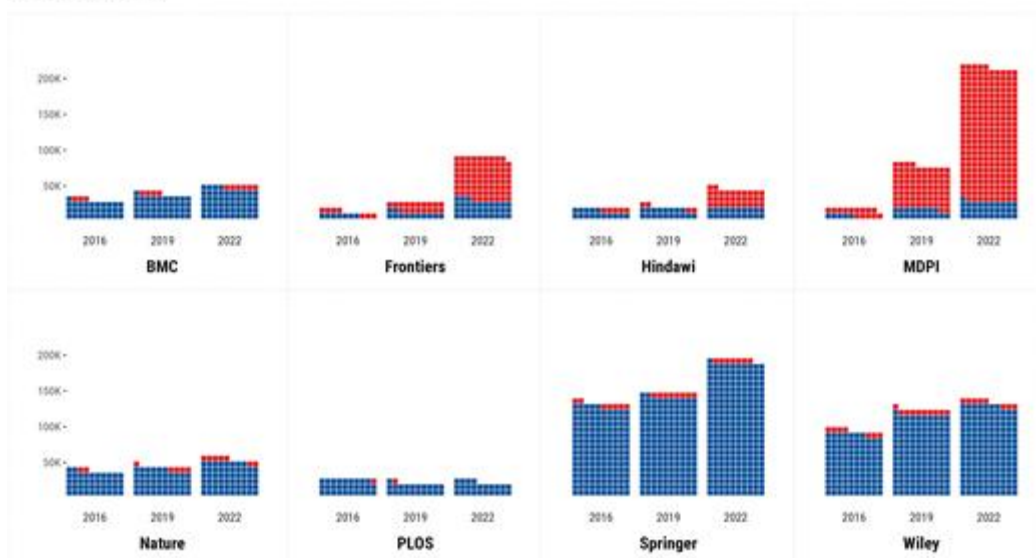
Hos noen forlag har mye av veksten skjedd i «special issues» (MDPI, Frontiers, Hindawi (nå en del av Wiley)), som typisk inneholder flere artikler enn vanlige tidsskriftutgaver. Hos andre, som Springer og Elsevier, har veksten skjedd ved at flere tidsskrift er blitt lansert; men de har også såkalte «mega-tidsskrifter», f.eks. Springer-Nature sin *Scientific Reports* med over 30000 artikler i 2024 (data fra Web of Science).

Både tradisjonelle og nye øker

Vi ser altså økningen i publiseringsvolum både hos tradisjonelle utgivere og hos de nyere utgiverne som spesialiserer seg på åpen tilgang, og det finnes rene åpne publiseringsforlag, for eksempel PLOS (non-profit) og BMC (for-profit) med metrics som ligner mer på tradisjonelle forlag enn på Frontiers og MDPI.

Number of papers published in regular vs special issues, 2016-22

One square = 800 articles

Note: Special issues are called Collections at PLOS and Topics at Frontiers. For MDPI Collections, Sections and Topics not shown. Source: data scraped from the publisher's website

Antall artikler i vanlig vs. «special issues» fra utvalgte store forlag, tatt fra [Hansen et al. \(2024\)](#)

Man ser samtidig at tilbaketrekking av artikler har økt ([Petrou 2024](#), *Making sense of retractions and tackling research misconduct*).

Antall artikler tilbaketrukket, og andel tilbaketrukket per 10000 artikler, tatt fra [Petrou \(2024\)](#)

Predatorenes praksiser

Samtidig som vi har fått bedre tilgang til forskning gjennom økt åpen tilgjengelighet, er det dessverre tegn på at flere problematiske praksiser har bredt om seg. Noen bidrar til at så mye publiseres; andre er et resultat av at så mye publiseres, siden mengden bidrar til en belastning på kvalitetssikringsmekanismer i systemet.

Mange er kjent med begrepet «predatory journals». UNESCO klassifiserer det slik: “*Predatory behaviours are those that deploy deceitful or misleading practices to make money*”. Dette kan omfatte problemer som: falsk eller manglende fagfelleevaluering; uekte konferanser; artikkelfabrikker (“paper mills”); [kaprete tidsskrifter](#); kjøpt forfatterskap; manipulasjon av bilder (som blant annet har forårsaket tilbaketrekning av en del artikler i biomedisin, [f.eks den her på PubPeer](#)); uetisk KI-bruk; og ulike måter å manipulere siteringer (f.eks. “[citation mills](#)”).

Problematiske praksiser

Men for å navigere i dagens landskap må vi forholde oss til mer enn dette. Det finnes også praksiser i systemet som svekker kvalitet, men som er ikke helt “predatory”. Forfatterbetaling for åpen tilgang, ment som et samfunnsgode, har skapt incentiver for kvantitet hos forlagene; tilbaketrekking av publikasjoner går sakte hos mange forlag; *publish-or-perish* kulturen står fortsatt sterkt i noen land; KI-bruk kan være uavklart eller problematisk; og en fagfellevurderingskrise har blitt omtalt, hvor forlag sliter med KI-genererte «vurderinger» og å finne fagfeller. Denne skalaen fra UNESCO, hvor tidsskrifter og forlag kan plasseres, kan åpne for et mer nyansert syn på landskapet:

UNESCO (2022). *Identifying predatory academic journals and conferences [Factsheet]*. UNESCO Open Science Toolkit. <https://doi.org/10.54677/VQWQ5022>. CC-BY-SA.

Det finnes en oppfatning om at kun de «nye», open access-forlagene har problemer med kvalitet, men slike problemer finnes hos «tradisjonelle» forlag også. For eksempel ble [denne meningsløse, KI-genererte figuren](#) publisert i en Springer-Nature artikkel denne måneden, og Elseviers *Science of the Total Environment* [ble fjernet fra Web of Science i november](#) fordi tidsskriftet ikke møter deres kvalitetskrav lenger; se [Ansede 2025 for en beskrivelse av saken og eksempler](#).

Penger

En ny preprint av [Beigel et al. \(2025\)](#) foreslår at en del av problemene skyldes at de kommersielle vitenskapelige tidsskriftenes ulike mål; kunnskap, prestisje, og profitt ikke lenger er samkjørt. Dermed blir forskningssystemet ikke bare tappet for penger, men også tid, pålitelighet, og kontroll over egen virksomhet.

De fire største forlagene, Elsevier, Springer Nature, Wiley og Taylor & Francis tjente mer enn sju milliarder USD på tidsskriftpublisering i 2024, og hadde over 14 milliarder USD i profitt mellom 2019-2024. Profittmarginene ligger konsistent over 30 prosent, og over 37 prosent for Elsevier (2019-2024). Mye penger dras inn via store abonnementspakker, forfatterbetaling, og salg av data til analytiske enheter (f.eks. Elsevier sin SciVal).

På den andre siden, er ubetalt fagfellevurdering utbredt. Forskere brukte over 130 millioner timer (estimert) i 2020 på fagfellevurdering. For fagfeller i USA, UK og Kina, kan dette verdsettes til over \$2 milliarder i 2020 ([Aczel et al. 2021](#)). Elsevier alene hadde 36000 “out of house” redaktører og 1,7 millioner fagfeller i 2024 ([RELX annual report 2024, side 18](#)).

Hva gjøres?

Det har vært mye mer oppmerksomhet rundt disse problemene de siste årene. Internasjonalt er det fokus på blant annet:

- åpne fagfellevurderingsrapporter, [nå innført av en rekke forlag](#)
- plattformer for åpne fagfellevurderinger etter publisering (f.eks. Pubpeer)
- å adressere publish-or-perish kultur gjennom arbeid med forskningsevalueringspraksiser ([NOR-CAM](#), [CoARA](#)). I Norge er dette kanskje mindre problematisk enn i noen andre land - [en ny undersøkelse fra NIFU](#) viser at de fleste mener at søknadsprosesser vektlegger kvalitetskriterier sterkt, over kvantitet. Den viser likevel at mange ønsker at antall publikasjoner og siteringer vektlegges mindre.
- transparens fra forlagene om forfatterbetalingskostnader og evaluering av «publiser-og-les» avtaler hos institusjoner

- grønn åpen tilgang, selvarkivering
- støtte og infrastruktur for åpne, forskerdrevne tidsskrifter (såkalt «diamant» publisering; f.eks. [DIAMAS prosjektet](#)). Her kan man se på Latin-Amerika, hvor mange tidsskrifter er drevet av universiteter (heller enn overførte til store kommersielle forlag, som i Europa), og i større grad kontrolleres av forskere

Hva gjøres i Norge?

I Norge har man også brukt Kanalregisteret som et verktøy for å navigere tidsskriftlandskapet. Sammen med nivå 1 og 2, har de innført «[nivå X](#)» som brukes som et midlertidig nivå for tidsskrift hvor bekymringer om kvalitet har blitt meldt inn. Forskere i fagorganet for tidsskriftets fagfelt tar en beslutning. Det kan av og til være uenighet – for eksempel ligger *Science of the Total Environment*, nå fjernet fra Web of Science, på nivå 2 i Kanalregisteret. Finland sitt system har satt alle [MDPI og Frontiers tidsskrift til nivå 0](#), mens i Norge ligger mange på nivå 1 og det besluttes per tidsskrift. Men, det er bred enighet om at forankringen av beslutningene i forskersamfunnet er en styrke ved den norske modellen.

En relevant rapport som skriver i dybden om flere av disse temaene er “[Strategi for vitenskapelig publisering etter 2024](#)” (FFA, RHF, UHR, Sikt, Forskningsrådet).